

سرائیکی

ہند بندھ دیاں زبانان دے وَن دی پاڑ

ہیوَن وِقلاش تے بندھساں
ہیوَن بیشک عارف چنڈاں
پٹی نو دی تے ہند بندھساں
گل راز رُکوز دے دفتر ہوں

رسالہ سرائیکی بہاول پور

تندیر

- ۱۔ نعت شریف ————— اللہ زیوایا پرورش
- ۲۔ سرائیکی زبان و الہیہ (اداریہ)
- ۳۔ قائد اعظم دی حیاتی بکئی نظر چ ————— ملک اللہ جویا
- ۴۔ پرچہ سرائیکی زبان ————— دشتاد کلاچوی
- ۵۔ سرائیکی نغمہ ————— مآذ ب انصاری
- ۶۔ غزل ————— شاکر احمد پوری
- ۷۔ کافی ————— بیان احمد شاہد مرحوم
- ۸۔ گوشت (نثاریہ) ————— رحیم طلب

ادارہ

برگلیڈیر سید نذیر علی شاہ

دشتاد کلاچوی

ناشران

سرائیکی ادبی مجلس

جھوک سرائیکی بہاول پور

پرنٹر

گردیزی پرنٹنگ پریس بہاول پور

قیمت فی شمارہ اڈھائی روپے

سالانہ چندہ بارہاں روپے

منشی انڈیا راجپوت
مفتی شجاع آباد

نعتِ سول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم

توں بن شیخ کوئین وُل

عاجز دی لہسم کون گل

چند جان جگر تن گالیہ

نہ گال ہن، لا مال مغل

توں بن شیخ کوئین وُل

عاجز دی لہسم کون گل

یک ہاں تے شو تو کاں ہے

دیدار دا سدا فضل

توں بن شیخ کوئین وُل

عاجز دی لہسم کون گل

پل پل نیجے بیہات دی

ویسی سہو ڈکھ روگ مل

توں بن شیخ کوئین وُل

عاجز دی لہسم کون گل

نا جیندی آں نہ مر جاندی آں!

بیداد ہے سدا یاد عدل!

توں بن شیخ کوئین وُل

عاجز دی لہسم کون گل

بے وس و خیم پر دھاں نکل

کاندھی کرا مولا! پل

توں بن شیخ کوئین وُل

عاجز دی لہسم کون گل

حامی و پچا ہر دوسرا

تحفہ سدا چند مال گل

توں بن شیخ کوئین وُل

عاجز دی لہسم کون گل!

دوزخ و جہنم چالیہ

کیتے دا ہم پھل پالیہ

ہن بے کسی سامان ہے

توں بن نہ تکیہ تراں ہے

ہر ساعت ہے مسکرات دی

یک ہے سدا پاک جہات دی

بہل مثل تڑپاندی آں

کلہڑی ہی کڈ لاندی آں

دلہڑی کون۔ بیاں ڈھیر جھیل

رُلدی وُتاں رو ہی جیل

احمد حبیب کبریا!

صلی علی، صلی علی

سرائیکی زبان دالمیہ

میں وڈے درد تے ڈکھ نال ایہ سلاں کھدا ہیاں، کیونچہ عام لہر وڈے جو نہیں شخص وی سرائیکی وچ ہک ڈوں کتاباں چھاپ گھدن تاں دل اؤں سرائیکی دا قاعدہ وی لکھن ضروری سمجھے۔ وڈی گالہ ایہ ہے جو اؤں نوں قاعدہ ایں طرح بنڑائے جریلے کنوں وی زیادہ پیچیدگیاں پیدا کر ڈتے۔ تے ایں طرح سرائیکی دا پڑھن لکھن ہک مصیبت بنڑا دیندے۔ بلکہ خود سرائیکی گیر دوات آندی ویندی ہے!

جہاں دے ہتھ وچ پیہ ہے یا اخبار رسالہ ہے، انھاں تاں ہی گالہ دا تہیہ کر گھدے۔ جو سرائیکی دا لکھن پڑھن جتنی اوکھا کیا دینچ سکے، کیا ونچے۔ دل ایہ جو اساں سرائیکی کون مدریاں وچ پڑھاؤں تے قابل وی نہیں رکھیا۔ اسڈے مخالفت وچ وجاتے آدن جو جہڑی زبان دا ہک قاعدہ کائے نہیں۔ ہر لکھن واسے دا آپڑاں آپڑاں قاعدہ ہے او مدریاں وچ کیوں پڑھائی ونچے۔ چنانچہ محض ہی گیز دی وجہ کنوں سرائیکی کون مدریاں وچ پڑھاؤں وی سکیم داخل دفتر کر ڈتی گئی ہے۔ ایہ کتنا دڈا المیہ ہے سرائیکی دا! ایں سبیلے وچ میں پہلے دی کئی دفعہ عرض کر چکیاں۔ تے ہک ہک کوں آکھ چکیاں جو اساکوں کوئی ہک رسم الخط مقرر کرنڑاں چاہیدا ہے۔ تے ہک شکل والے حرف مقرر کرنڑاں چاہیدے ہن۔ تاں جو اساں آپڑیاں مخالفاں کوں جواب ڈیون جو تگے تھی سگوں۔ تہ نہیں اسان آپڑیں آپڑیں قاعدے کیوں بنڑیندے ہن۔ کھڑی دڈائی ہے ایندے وچ! یا کھڑا کمال ہے ایندے وچ! میں سمجھاں جو محض غلطیاں پیدا کرن تے دشمن کوں کھلاؤں مقصود ہے! دل ایہ جو چہرا کوئی نوں قاعدہ بنڑیندے اجا بنڑیندے جو سر پہن کوں روح اکھیندے۔

ایں اہم کم کیتے، تے سرائیکی کوں ذریعہ تعلیم بنڑاؤں دی خاطر، تے اینکوں سکولاں، کالجاں تے یونیورسٹیاں توڑیں گھن ونچن کیتے اساکوں فوراً سرائیکی دے مخصوص حروف بجا دیاں شکلاں دا حتمی فیصلہ کرنڑاں چاہیدا ہے۔ میں تجویز کرنیلا جو لسانیات نال شغف رکھن والے محنت علاقیاں دے دانشور کھٹے بقیوں۔ ہک سرائیکی ایلا کمیٹی بنڑاؤن۔ او سرائیکی قاعدہ دی تیار کریں۔ اتے سرائیکی دی ایلا تے صحیح لکھاؤں دا فیصلہ وی کریں۔ بلکہ ایہ کمیٹی ہمیش کیتے ہوئے تے ہر موقع تے آپڑاں فیصلہ ڈتا کرے۔ خاص کر کثیر الاستعمال غلط املا شدہ الفاظ دو توجہ ڈیوے۔ انھاں دی اطلاع یا لکھاؤں کوں دست کرتے آپڑاں فیصلہ ڈیوے۔ تے دل اؤں فیصلے تے لکھن والیاں کوں چھاپن والیاں کوں ایلا کمیٹی دے اگوں عرض کر لیاں جو او آپڑیں فیصلے ڈیون ویلے مندرجہ ذیل بنیادی اصولاں کوں ضرور سامنے رکھے مثلاً

۱۔ سرائیکی دے حرف اردو دے حرفاں دے قریب مہوں: 'بجھ'، 'پچھ' دی بجائے سندھی دا انگوں چار چار نقطے ڈے تے حرف نہ بنزائے دہن۔ ایس طرح اساں قومی زبان کنوں پہوں پرے تھی ویسوں: تے اوکھ وی تھیں!!

۲۔ اساں چڑے دی فیصلے کروں، ساریاں دی رعنا مندی نال کنوں لیا انھاں کوں منت سماحت نال راضی کنوں، تاں جو انگوں تے اساں اکم چل سکے، محض دو تاں دی کثرت نال ایہ فیصلے نہیں تھی سکدے۔ ایجا تاں ترائے چار واری تھی چکے، تے کامیابی نہیں تھی

۳۔ سرائیکی دے مخصوص چاریاں لفظاں دیاں شکلاں سو ہنریاں ہوں۔ آسان ہوں، مختصر ہوں۔ تاں جو غیر اہل زبان تے ہال بچے جلدی تے شوق نال سرائیکی لکھن پڑھن سکھ سگن۔

۴۔ لسانی اصولاں دے مطابق جتھاں ضرورت پڑے تاں انھاں حرفاں لے کرٹ پک نقطہ ودھاتے کم چلاؤں۔ گوں پکے تے ڈیوں۔ ڈوں ڈوں لیکے نہ ڈیوں۔ ڈوں ڈوں لفظ نہ ڈیوں۔ کیوں جو ایہ ساریاں شیئیں کہیں زبان وچ کاسے نہیں۔ مثال دے مال بک لفظ ڈے تے ڈال بنزائی گئی ہے۔ دل ضرورت پئی ہے۔ تاں ڈال لے تے طوہ ڈے تے ڈال بنزائی گئی ہے۔ کیا اساں ایتریں بک بک لفظ ودھاتے آپڑیں ضرورت دے حرف بنزائی سکدے؟

یا اگے بنزائے ہوئے کائے نہ ہن؟ کول ایہ دھارا کھڑے مقدمہ کیتے کیتا گئے۔

۵۔ کیوں جو سندھی زبان دے حرفت ہجا وچ زون فٹہ کائے نہیں۔ ہی واسطے انھاں جتھاں وی زون غنہ دی آواز آندی ہے۔ انھاں بک پیا حرفت بنزائے کم چلائے۔ مثلاً دَنج لکھن دیلے انھاں زون غنہ تے جیم کیتے بک تریججا جیم بنزائے۔ ہی طرح زون غنہ تے گ والے لفظ کیتے بک تریججا گات بنزائے۔ ایہ سندھی والیاں دی ضرورت ہے۔ پر اسان دے کول زون غنہ ہے سرائیکی وچ زون غنہ چند کتھ آئے۔ بک بک فقرے وچ ڈوہ دفعہ آندے۔ اساکوں کیا ضرورت ہے جو زون غنہ کوں چھوڑتے، حرفت ہجا وچ تریججے جیم تے جو تھے گات کوں گھن آؤں۔ کیا ایہ سندھی دی اندھی تقلید نہ ہوئی۔ اساں سندھی کنوں ضرورت دے مطابق ڈوں حرفت پاتے تھ گھدا ہونے۔ ایہ تقوری گالھ ہے؟

۶۔ گُردن (ن)، وی سرائیکی دا بک اہم حرف ہے۔ ایندی شکل قدیم کنوں آندی ہی ہے۔ ایکوں لای یعنی زون وچ ڈوں نقطے لاؤں بک عجوبہ ہے۔ تے ایندے نال سندھی تے سرائیکی دا سخت اختلاف تھی ویندے۔ کیوں جو سندھی وچ وی ڈوں نقطیاں والا حرف ہے۔ او ایکوں ہی طرح پڑھدن۔ ایس طرح اساں سرائیکی وچ وی بک لڑ مار ڈتے۔ ایہ کتنی زیادتی ہے۔ جو اساں قومی زبان کنوں وی ہٹدے ہیں۔ تے ہمایہ زبان سندھی کنوں وی پرے تھی ویندے ہیں!!

بہر حال ایہ تے ایہو چہاں ہیاں کئی گالھیں ہن جتھاں کوں سامنریں رکھتے اساں کوئی متفقہ تے حتمی فیصلہ کروں۔ تے آئندہ واسطے ایس گالھ دا دروازہ بند کردوں۔ تے چور دروازے دی نہ رکھوں۔

کیوں جو رسالہ سرائیکی ادب لکھان والے ایس کم وچ انگوں دیں، تے کئی ترائے چار واری حرفاں کوں اولاد

چمکنے، ایسے واسطے میں خاص کرائیاں کوں مہر دانا اپیل کریاں، جو اداس پاسے خلوص نال، پیارتے محبت نال، تے کہیں قسم دے تعجب یا لالچ کنوں ہٹ تے فیصلہ کرن دوج مدد دیلون۔ تاں جو اسان سرائیکی زبان کوں مدرسیاں تے کالجوں دوج گہن آسوں۔ نہ تاں ایہ اساڈی جند کوں پٹینی!

میں دلا عرض کریاں جو اساڈی جدت تے ابلا کیٹی دوج لسانیات دے ماہر حضرات شامل کیتے دین تے انہاں کنوں متفقہ فیصلہ گھدا ونجے، اکثریت والا فیصلہ ناکام تھی چکے۔ تے کئی داری تھی چکے جیکر ایس کیٹی دوج ایہ حضرات دی رکھے دین۔ جناب ظاہری بہاولپوری۔ جناب ڈاکٹر بہر عبدالحق۔ جناب اسلم رسول پوری۔ جناب عمر علی خاں۔ جناب جاذب الفاری۔ جناب شاعری مدنی۔ جناب محمد علی احمدانی دینر دینر، نیز کوئٹہ۔ شاہد تے کراچی کنوں دی پک پک آدمی گھدا ونجے۔ تاں جو ایہ کیٹی کل پاکستان دی سطح لے ہووے۔

جیکر ایہ کیٹی کوئی متفقہ فیصلہ کریندی ہے۔ تاں جناب ظاہری بہاولپوری تے خاکار دتلا دکلانچوی آئندیاں قاعدیاں کوں فوراً منسوخ کر دیلون واد مدد کریندن، تے امید رکھیندن جو باقی حضرات دی آئندیاں قاعدیاں کوں منسوخ کرن کیتے تیار تھیوسین!

آخر دوج ذری سرائیکی دے دؤں لفظ پڑھو، جو آج ایہ ایویں رکھیندے پرتے دے دل سوچو جو میں کہہ دی گالہ تہاڈے پیش کیتی ہے۔! تے سرائیکی گزوات دوج کیوں آں ہوئی ہے! گہٹ گہٹ

دشاد کلانچوی

سرائیکی نثری ادب کے متعلق تازہ ترین تصنیف

سرائیکی زبان اور اسکی نثر

سرائیکی زبان کی اور سرائیکی نثر کے متعلق ایک کتاب جسے پرنسپل دتلا دکلانچوی نے برسوں کی تحقیق و تجسس سے تیار کیا ہے سرائیکی نثر نگاروں کے حالات زندگی اور دیگر معلومات کا ان سیکو پیڈیا

● قیمت — ۲۵ روپے ● مینے کا پتہ — سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور ۱۹

حکام اللہ جویا

قائد اعظم دی حیاتی و نظریات

۱۹۳۴ء مارچ اسلام آباد سوشلسٹ فیڈریشن کے کلکٹروائے

پہلے سالانہ اجلاس دی صدارت کرن۔

۱۹۳۸ء کراچی مسلم لیگ دی صدارت کرن۔

۱۹۴۰ء مارچ لاہور دے مسلم لیگ دے سالانہ

اجلاس وچ قرارداد پاکستان دی منظوری۔

وکالت چھوڑتے مسلمان دی خدمت شروع کرن۔

حکومت برصغیر کوں کھڑکا پٹاون۔

۱۹۴۲ء کریس مشن داقائد اعظم کوں پاکستان دے اصول کوں

منوادن۔

۱۹۴۵ء ۲۸ جون لارڈ ویل دی شملہ کانفرنس وچ شرکت۔

اکتوبر وچ ملتان دا دورہ۔

۱۹۴۶ء ۲۹ جولائی رست اقدام جا اعلان کرن ریگاری خطاب

دادا پس کراون۔

۱۹۴۷ء مارچ لارڈ مونتگومری کوں پاکستان دے اصول

۱۹ جون کراچی کوں پاکستان دے دار الخلافہ بنوان دے فیصلہ

۱۴ اگست پاکستان داقائم قیون!

۱۸ اگست بحیثیت گورنر جنرل عید واپس آؤ یون۔

۱۹۴۸ء ۲۱ مارچ ڈھاکہ وچ ترائے لکھ دے مجمع

کوں خطاب کریں۔

یکم جولائی بیٹ نیٹ آف پاکستان دافتتاح کرن۔

۱۱ ستمبر رات کوں پوٹری یا رھاں دے انتقال

فرمادن۔

۱۸۴۶ء ۲۵ دسمبر کراچی وچ جنم۔

۱۸۸۲ء پڑھن جنم۔

۱۸۹۳ء انگلستان وچ۔

۱۸۹۶ء بیربری وچ کاسیال۔

۱۸۹۷ء وطن آتے وکالت کرن۔

۱۹۰۰ء پرنسپل جی جی بیٹ بنون۔

۱۹۰۵ء مارچ لاہور میں امیر بنون۔

۱۹۰۶ء ممبئی وچ ہائیکورٹ دا وکیل بنون۔

۱۹۰۹ء سپریم ایپریل کوئل وچ بلا مقابلہ انتخاب جیتن۔

۱۹۱۰ء قانون ساز کوئل دارکن بنون۔

۱۹۱۲ء مسلم لیگ دے کلکٹروائے سالانہ اجلاس

وچ شامل قیون۔

۱۹۱۳ء مسلم لیگ وچ شامل قیون۔

۱۹۱۶ء مسلم لیگ دے تاریخی اجلاس منعقدہ لکھنؤ

دی صدارت کرن۔

۱۹۱۸ء شادی کرن۔

لارڈ ونگٹن دے خلاف مظاہرہ کرن۔

۱۹۲۰ء مارچ لاہور میں کانگریس کوں ہیٹ دین۔

۱۹۲۱ء کانگریس جی دی حکمت عملی توں اختلاف کرن۔

۱۹۲۴ء مارچ لاہور میں کانگریس وچ مسلمان دے نمائندے

دے طور پر یک جیون تے انگلینڈ وچ تھکون۔

۱۹۳۳ء ممبئی وچ مرکزی اسمبلی دے انتخاب وچ کاتیا جیون۔

پراچین سرائیکی زبان

دشاد کلاچوی

سنہ ۱۹۰۰ء وچ پنڈت ہر پرشاد شاستری نے بک کتب سنگالی رسم الخط وچ ترتیب دی ہستی۔ جینڈا ناں "پہوگان دودا" ہے ناب وچ دو جھیاں چھوٹیاں چھوٹیاں نٹھال دے علاوہ تقریباً "پنجاہ پڑوی" شامل ہن جیکوں اسان ڈوہڑا گادن یا مصرع وی مندول جینڈے وچ عام طور تے خدا تھائے دے متعلق کوئی گالھ اکھی دیندی ہے جینڈی "جو محمد" سے۔ پڑ جینڈی تصوف بے اصطلاح ہے پر عام طور تے "پڑ" کوں سو فیاض خیال اسے ذکر اداکار دے اظہار کیتے ورتیا ویندا۔ اصل پڑ "پہو سرحاں" واکلام منیا دیندے انہاں دے نال دی انہاں دے کلام وچ ملدن جیویں جو شاعراں دے تخلص ہوندا پڑ اکھن دے عام طور تے تلوں طبقے دے ہونے ہن۔ اتے بدھ مت دے پیروکار یا چلیے ہونڈے ہن۔ دل وقت سے گذرک نال ہو لے ہو لے ایہ لوک اپریں مذہب بدھ مت کنوں دی ہٹ گئے۔ ڈوٹھا وچے تال انھاں پداں والی شاعری مت دے زوال دی شاعری ہئی۔ جیکوں پاہو سرحاں نے اپریں پیروکاراں یا چلیاں کیتے تصنیف کیتے اوں زمانے راکوت وچ مکھی گئی۔ ایہ پرکرت اوں زمانے پورے شمالی برصغیر وچ رائج ہئی۔ بلکہ انہاں پداں دے لکھن یا اکھن والے برصغیر دے شمالی علاقے وچ کھنڈے ہوئے ہن جیکوں جو ایہ پڑ شمالی برصغیر دے ہر دے چلیاں کیتے لکھے گئے۔ ایہ واسطے پداں دی زبان وی شمالی برصغیر وچ سکھ مغربی پاسے دی زبان ہندیا (یعنی موجودہ سرائیکی) کنوں کافی متاثر۔ ایہا وجہ ہے جو انہاں پداں وچوں پر اپریں اردو دی نشاندہی دی تھیندی ہے۔ تے قدیم سرائیکی زبان دے حوالے تے نے دی ملدن۔

پرکرت شمالی برصغیر وچ یک زمانے وچ "آپ بھرنش" سڈی دیندی ہئی اتے ایہ پرکرت دا آخری دور ۱۰۔ ۱۱ء سینڈے لیدر برہوہیاں دا راج پایا تے دل او خوب مقبول عام تھیاں۔ چنانچہ انھاں پداں دا قدیم اردو تے وی اثر پایا۔ ایہ توڑیں جو دکن قدیم اردو دے ڈوہڑے (دوہے) دی آپریں ہئیت اتے شکل دے لحاظ نال انھاں پداں نال رلدے ملدے دے ہن۔

انھاں پداں دا زمانہ قدیم ہے۔ پر پرتین نال دی بغلیں آکھیا وچ سنگد اہوہا۔ کھڑی صدی دے ہن۔ یک اندازے ہن ایہ سنہ ۵۰۰ کنوں ستائے تائیں دے زمانے وچ لکھے ہوئے ہن۔ ہر حال ایہ پڑ مسلماناں دے برصغیر وچ آون پہلے دے ہن۔ انھاں پداں دے زمانے کوں پیادی سوڑا کیتا وچے تال ایہ تہہ کنوں ستائے تائیں دے زمانے

انہاں پداں دی زبان کون "سنہیا بھاشا" (سنہی زبان) وی سٹدیا گئے۔ جہڑی جو سنسکرت دی بک پرکرت پرکرت
ہی۔ ایہ اوہی راں دی زبان ہئی۔ جڈاں بدھ دھرم کون اپریں گھر دچوں یعنی برصغیر دچوں کدو دنا گیا، تے دل بدھ دھرم
دی اتھاں نہ رہ گئے تال اتھاں دا کلام جہڑے جو ایہے پد ہن۔ ایہ دی نایاب تھی گئے۔ گل پھل گئے۔
ایہ بک خوشی دی گالے جو ہر پرشاد شاستری اتھاں کون کتابی شکل وچ گمن ہن تے اتھاں کون جیاتی فٹنڈی
ہیے۔ نہ تال شاید اتھاں دی ایہ حیثیت دی نہ رہندی!

پداں دی زبان یعنی "سنہیا بھاشا" بک عوامی زبان ہئی۔ اتے علامتی زبان ہئی۔ اتھاں پداں دی دریافت اتے ترتیب
ڈیون نال برصغیر دے شمالی مغربی علاقے دی بک قدیم زبان سرائیکی دی نشاندہی وی تھیندی ہے تے خوب تھیندی ہے اتے
ایندی قدامت دے آثار چھپوئیں ستویں صدی عیسوی تاں دے بل دینن "سنہیا بھاشا" وچ ایہی الفاظ ملدن
جہڑے جو خالص سرائیکی ہن۔ بلکہ آج تیں ادویں سرائیکی وچ استعمال تھیندے ہن۔ دل ایہ جو ایہ سرائیکی دی قدامت دے
علمبردار دی ہن۔

ایں جاتے اتھاں پداں دچوں کجھ لفظ جٹن تے پیش کیتے دینن۔ اتھاں کون بک ماری ڈیکھن نال صاف پتہ لگدے
جو ایہ الفاظ عین بن سرائیکی ہن۔ تے ایہاں ویلے دی پرکرت "اپ بھرنش" وچ استعمال تھیندے رہن۔ تے دل ایندے
بعد "سنہیا بھاشا" وچ دی اتھاں دی چلت رہ گئی ہے۔ اتھاں حالات وچ قدیم سرائیکی زبان دے "نونا" دے
دور کون وی چھ سو سال اگے توڑیں سرائیکی دے قائم تے ثابت تھی دین دی گالہ کیتی وچ سگدی ہے۔ انہاں پداں دے
حوالے نال اسکاں سرائیکی دے تحریری یعنی لکھے ہونے ثبوت پہلی صدی ہجری توڑیں دے بل دینن۔ تے ایہ بک وڈی
گالہ ہے تے خوشی دی گالہ ہے!

اتھاں پداں دے بک ٹوڑن نمونے ملاحظہ ہویں :-

پد :- تن نہ چھو ہئی ہرن ہئی نا پانی

ترجمہ :- ہرن نہ لکھ کون ہتھ لیندے تے نہ پاٹریں پیندے!

پد :- جان جو بن مورا بھی لیس پورا

ترجمہ :- جڈاں منیڈا جو بن پورا تھی گیا۔

پد :- جو ایتھوں بوجھئی، سو ایتھوں بودھ

ترجمہ :- جو ایتھوں جیس سمجھ گھدا ادھو اتھاں بدھ بن گیا۔

ہن مختلف پداں دچوں او الفاظ پیش کیتے دینن جہڑے عام طور تے درتے ویندے ہن۔ تے ایہ لفظ
خالص سرائیکی دے ہن۔ جیکر اردو قدیم وچ دی ملدن تال ادوی سرائیکی کنوں گئے ہن۔

اردو معنی	دھاتو سرائیکی لفظ	اردو معنی	دھاتو سرائیکی لفظ	اردو معنی	دھاتو سرائیکی لفظ
مان	ما	سکھ	سکھ	ادھر جدا	اُتے
جو	جے	جہنم	جہنم	ادھر سے	ایسوں
منہ	منہ	چاروں	چاروں	غرض	آہل
بو	بو	توڑی	توڑی	اندھیر	اندھارا
نہیند	نہیند (نہند)	چھاؤں	چھاؤں	آنکھ	آنکھری
نگلا	نگلا	وصل	وصل	ایسی، ایسا	ایسا
موت	موت	ڈی	ڈی	پوت	پوت
نہیں	نہیں	درخت	درخت	طرف	ہاتھ (پا)
ہیشہ	ہیشہ	سوناماندی	سوناماندی	چیر	چھاڑ
میرے لئے - مجھے	میرے لئے - مجھے	ساتھ - ملاپ	ساتھ - ملاپ	تل	تل
بباد ہوا	بباد ہوا	سرخ کر	سرخ کر	پورا	پورا
ہرن	ہرن	سیندھ	سیندھ	تین لڑا	تیوڑا (توڑا)
جوانی	جوانی	گھر	گھر	بس	جیس
جہان	جہان	جانور کے پاؤں	جانور کے پاؤں	جب	جیوں
بیکن، ایئر	بیکن، ایئر	دھنواں	دھنواں	زندہ	جیونے (جیون)

اُتے ڈالے گئے تھوڑے جیسے لفظ ہن جہڑے محض سرائیکی دھاتو بولے ویندن۔ انھال لفظ دی موجودگی
 ال اسان آکھ سکدے ہیں جو سرائیکی انھال لفظ دے ثبوت کنوں دی پہلے دی زبان ہے تے قدیم زبان ہے !

بقیہ :- گوشت

گوشت کئی قسم دے ہوندن، مبیڈا، باکرا، گاں دا وغیرہ وغیرہ۔ ہر ایک دھاتو اپناں بھاہے۔ گاہک دی مرضی
 ہے جو ستا خرید کرے یا ہانگا۔ تازہ خرید کرے یا پڑھتا۔ لٹا خرید کرے یا پڑھتا۔ تے انویں سوچوں تال گوشت
 دی کیا، مٹی ہے مٹی۔ مٹی دی تبدیلی شدہ شکل۔
 بہر حال گوشت داسد نہایت ہونے آہدن جو سبزیں کھاؤ تے گوشت بچاؤ۔ پر ایہ تھی کیوں سکدے حیرت
 موی دی قوم پشیریاں دے گوشت کنوں چل گئی پر اسان تال گوشت کنوں بنیرہ دی نہیں سکدے !

غزلے شاکر احمد پوری

امید دا اُجارتیں گلزار ہوئے ہوئے ،
ڈیڈا گیا ہے دیکوں آزار ہوئے ہوئے

زلفانڈے پیچ پاتے دلاڑی ،
ترجھی نظر دے کر گئے کئی دہا

درداں ڈکھاں توں تھی گئے لبریز دل دا کاسہ
بہہ پئی ہے بدلی غم دی چودھار ہوئے ہوئے

جئیں ویلے حال پچھداں ، منہ پھ
کیا پچھدیں حال آہدے دلدار ہ

جئیں ڈینہ دا وچ ہفرے پردیسی ٹرگیا
اوں ڈینہ دا ویری بن گئے سنار ہوئے ہوئے

آوندے بغیر میڈا جیون حرام تھی
چندڑی ہے مکدی دیندی بیمار

ہجران توں بکدی پئی ہے میڈے بدن دی دھرتی
برسات بن تے دس پوکہ دار ہوئے ہوئے

کیا دوستو سنڈا نواں شاکر دے آہ
حسرت دے لگ گئے ہن انبار

دیوان احمد شاہد مرحوم
(تقریر انیسویں)

کافی

دل رات ڈیٹھاں تڑ پھانڈی ہے
تیں یار کیتے کر لاندی ہے
جین ڈیٹھ دی دلڑی لا پٹھم
سب ہوش حواس محبلا پٹھم
گل روگ اولڑا یا پٹھم
ڈے مہنٹیں خلقت کھانڈی ہے
دل رات ڈیٹھاں کر لاندی ہے

دل ازلوں یار دیوانی ہے
تیں کیتی آپ بگانی ہے
تھئی اوکھی آزندگانی ہے
ایہ بروی تڑے ناں دی ہے
دل رات ڈیٹھاں تڑ پھانڈی ہے

تھی شاہد یار نیچے ناں میں،
در تڑے سیس زلیاں میں
خونڈ کھ آم بن سر پیاں میں
پٹی سکدیں عمر دیوانڈی ہے
دل رات ڈیٹھاں تڑ پھانڈی ہے
تیں یار کیتے کر لاندی ہے
————— آخری کلام

سرائیکی نغمہ

پاک وطن جاگیر سادی محنت کر آباد کروں
خواباں دی تعبیر سادی گندی کوں یاد کروں

ڈے قربانی جان تیں پیائی دیں ساں آزاد کرانا
پاک وطن دی صحتی خاطر، اسان اپناں خون چھلانا
خون دی ہے تعبیر سادی مستحکم بنیاد کروں

سڈے شیر جاناں دی ہیبت تیں جل دی کنبہ بن
دشمن دی سازش دے او مقبوضہ عمل دی کنبہ بن
اجی ہے تاثیر سادی، ہر سازش برباد کروں

اینڈی صحتی اشدے چٹھے آکھن نڈاں نالے دی
موسم مست بہار کھٹاں آکھن سخت سیالے دی
رانجھا ساڈا تعبیر سادی الفت کر دل شاد کروں

حریت دا جی علم اٹھاتے دنیا دے مظلوماں دی
جرات بند بھوش ڈکھاتے دنیا دے مظلوماں دی
جاذب ہے تعبیر سادی بہت کر امید کروں

اکادمی ادبی انعامات ۱۴۰۳ھ

اکادمی ادبیات ۱۹ اکتوبر ۱۹۸۲ء تا ۱۹ اکتوبر ۱۹۸۳ء (۱۴۰۳ھ) کے دوران اردو پنجابی سندھی، بلوچی، پشتو، سرائیکی اور انگریزی میں شائع ہونے والی ادبی تنقید، تحقیق، ناول افسانہ، انشائیہ، سفر نامہ، طنز و مزاح اور شاعری کی بہترین کتب پر انعام دے گی۔

اکادمی اپنے ذرائع سے ان کتابوں کے بارے میں جو اس دوران شائع ہوئی ہیں معلومات جمع کر رہی ہے تاہم ادباً شعراً، ناقدین، محققین اور قارئین ادب سے بھی درخواست ہے کہ وہ اس عرصے میں شائع ہونے والی کتابوں کے نام اور ناشر یا تقسیم کار کے پتے سے خودی طور پر مطلع فرمائیں اس طرح اکادمی کی مساعی زیادہ کارگر ہو سکیں گی۔

یہ انعامات طبع زاد کتب کے لئے ہیں۔ تراجم اور تدوین شدہ کتب انعامات کے اس پروگرام میں شامل نہیں۔

خالد اقبال یاسر
ڈپٹی ڈائریکٹر

اکادمی ادبیات پاکستان کے نمبر ۳۶ گلی نمبر ۴۸
ایف۔ ۴/۸، اسلام آباد

انتانیہ

گوشت

رحیم طلب

گوشت دا ای دنیا وچ پنکا کاروبار ہے ایس یوں کوئی قصائی سڈ دیندے تے کوئی پہوان اکھاوٹ واسطے گوشت سویر کنوں جو وکٹ لگدے تے ہی سویر تھی ویندی ہے۔ لیکن چھوٹے شہراں وچ شام تیس وکدے! مین تاں مشینی دور ہے گوشت کون چہڑے ویلے پکاوٹ چاہو پکا سگدے دے کیوں جو ایسوں محفوظ رکھن کیتے اہل ذوق گوشت خورد سانداناں نے فریج تیار کر گھتدے۔

شہراں وچ گوشت تال ہر قسم دا ہوندے کھری دا، اٹھ دا، ڈاندا، منجھ دا، گان دا تے بھینڈ دا۔ ہک دفعہ میں وی بازار گوشت گھنن گنیم۔ قصائی دے آہروں باہروں ہک هجوم ہا۔ پرے کنوں ایسوں لگدا جینویں کوئی مڈری والا تماشہ دیکھیندا پیا ہودے۔ بازار وچوں گوشت گھنن کیتے گوشت کون پرکھن دا تجربہ ہونڈنراں چاہیدا ہے۔ جو ایہ گوشت کھڑے جانور دا ہے۔ دل جگر کوئی شمع قصائی کنوں گوشت بغیر کہیں چچ چچ دے گھن آوے تاں او شخص وی وڈا خوش قسمت ہے خیر میں قصائی دی دکان تے گنیم۔ ہک کلو گوشت ڈیویں پہوان جی! میں ہلکی اداز نال آکھیا۔ ایہ ہک کلو دی لٹ لیندے لیندے آخر ڈول گھنٹے گزر گئے۔ تھوڑی دیر میڈے کناں وچ آلا آیا۔ بھرا کتنا گوشت ہودے؟ ”جی ہک کلو... پس!“

”دوٹے سیس! ایہ کیا؟“ ایندے وچ گوشت تال ہے کائے بند ساریاں ہڈیاں ہن میں ہک کلو گوشت اکھیم ہڈیاں کائے نہیں آکھیاں؟ میں تکیا بولیم۔

”ایہو گوشت ہے گھنوتاں گھنوتاں اپناں رستہ پکڑو۔ اسان جانور دے مالک کون ہڈیاں دے پیسے کائے نہیں ڈیندے۔ دل قصائی دے ہک لکال کون گوشت ڈیوٹ وچ رڈ صیج گیا جیوسیس کھا گھنوتاں گوشت! ایہ کہیں کون پتہ کاشی جو سب کنوں پیسے گھنوتاں گوشت دی لذت چکھی ہوئی؟“

پنشنریں وانگون گوشت دی وی گت بنر دی ہے۔ ہک ڈینہ دی گالھ ہے جو میں پوٹی کھاتے ہڈی سٹی تاں بھیج تے سائڈے گھٹے نے ہا گھدی۔ بھن بھر دے اوں ہڈی چھوڑی تاں قی نے چنبا زماں کیتی۔ اوں نے چھوڑیاں تاں کال کنڈی تے انتظار وچ بیٹھا۔ دل اوں نے چنباں نال آپریشن کیتا۔ او ہڈیاں دل کوئیاں چہڑیاں پیاں ہن۔ ایتھوں اندازہ تعیندے جو گوشت وچ لذت ہے گوشت گوشت ہے!

بقیہ سنم

اولین کتاب پروگرام

اکادمی ادبیات پاکستان "اولین کتاب پروگرام" کے تحت رواں سال کے لئے نوجوان نئے لکھنے والوں کے لئے دو مسودات منتخب کرے گی۔ یہ پروگرام ان باصلاحیت نوجوان قلم کاروں کی حوصلہ افزائی کیلئے شروع کیا گیا ہے جن کی اب تک کوئی کتاب شائع نہ ہوئی ہو اور جو بعض مشکلات کے باعث اپنی تصنیف شائع کرنے کی استطاعت نہ رکھتے ہوں اس پروگرام کے تحت ان نئے لکھنے والوں سے ان کی پہلی تصنیف کے مسودات طلب کئے جارہے ہیں جن کی عمر تیس سال سے زائد نہیں ہے۔

اکادمی کی پبلیکیشن کمیٹی جس میں ملک کے چیدہ چیدہ ادب شامل ہیں ان مسودات میں سے دو مسودات کا انتخاب ہوگی جن میں سے ایک شاعری اور ایک نثر کی کسی مردجہ صنف میں ہوگا۔ مجلس مطبوعات کی سفارش پر اکادمی منتخب مسودات کی طباعت کے اخراجات مصنفین کو ادا کرے گی۔

اس پروگرام کے تحت صرف ان مسودات کو زیر غور لایا جاتا ہے جو اردو ادب کی مردجہ اصناف نظم و نثر میں ہوں، غیر ادبی نوعیت کے مسودات اس پروگرام کے لئے قبول نہیں کئے جاتے۔ مسودہ کاغذ کے ایک طرف اور خوشخط تحریر شدہ ہونا چاہیے۔ مسودہ ارسال کرنے سے پہلے اس کی نقل مصنف کو اپنے پاس محفوظ رکھنی چاہیے کیونکہ منتخب نہ ہونے والے مسودات واپس ارسال نہیں کئے جاتے۔

نوجوان مصنفین مندرجہ بالا شرائط پر پورا اترنے والی تصنیف کا مکمل مسودہ زبردستی کو ۳۱ دسمبر ۱۹۸۳ء تک ارسال کریں۔

خالد اقبال یا سرٹوپی ڈائریکٹر

اکادمی ادبیات پاکستان مکان نمبر ۳۶ گلی نمبر ۴۸، ایف۔ ۴/۸، اسلام آباد

عشق

واہ، واہ عشق جنوں دی کارے سیجھتے کون ڈیندا بارے

سیجھ لٹاوے تاں خوش تھیندے تھل لٹاوے تاں خوش تھیندے

دے ت رواوے تاں خوش تھیندے جگہ کریندے بارے بارے

واہ، واہ عشق جنوں دی کارے دھج دھج سب ہنوائے تھروے در درتے پنچواتے تھروے

جنگلیں کن پر دواتے تھروے ایہ تاں ڈانڈا صاحب دیکارے

واہ، واہ عشق جنوں دی کارے

شہ زوری کون ڈیندے ماشے کہیں دے روئے جنگلیں ماشے

ڈہدے ہر جا آپ تما شے کہیں کون بوڑے کہیں کون شہ

واہ، واہ عشق جنوں دی کارے

کہیں کون دم دم تانگاں لگدین کہیں کون پردیج ڈانگاں لگدین

کہیں کون ہاں پردیج سانگاں لگدین کہیں دے مردن چڑھدے کھارے

واہ، واہ عشق جنوں دی کارے

کہیں کون چپ دی فہر کوایس کہیں کون انا الحق چا کوایس

کہیں کون تختے دار ننگا ئیس کہیں کون ڈتے دیگ انجھارے

واہ، واہ عشق جنوں دی کارے

کہیں داجپڑا ادھر دایس کہیں کون تیریں نال چٹایس

کہیں کون کھوئے وچ سٹرایس کہیں دا روون نال وپارے

واہ، واہ عشق جنوں دی کارے

کہیں کون مست ملنگ بنڈایس کہیں کون محض انگ بنڈایس

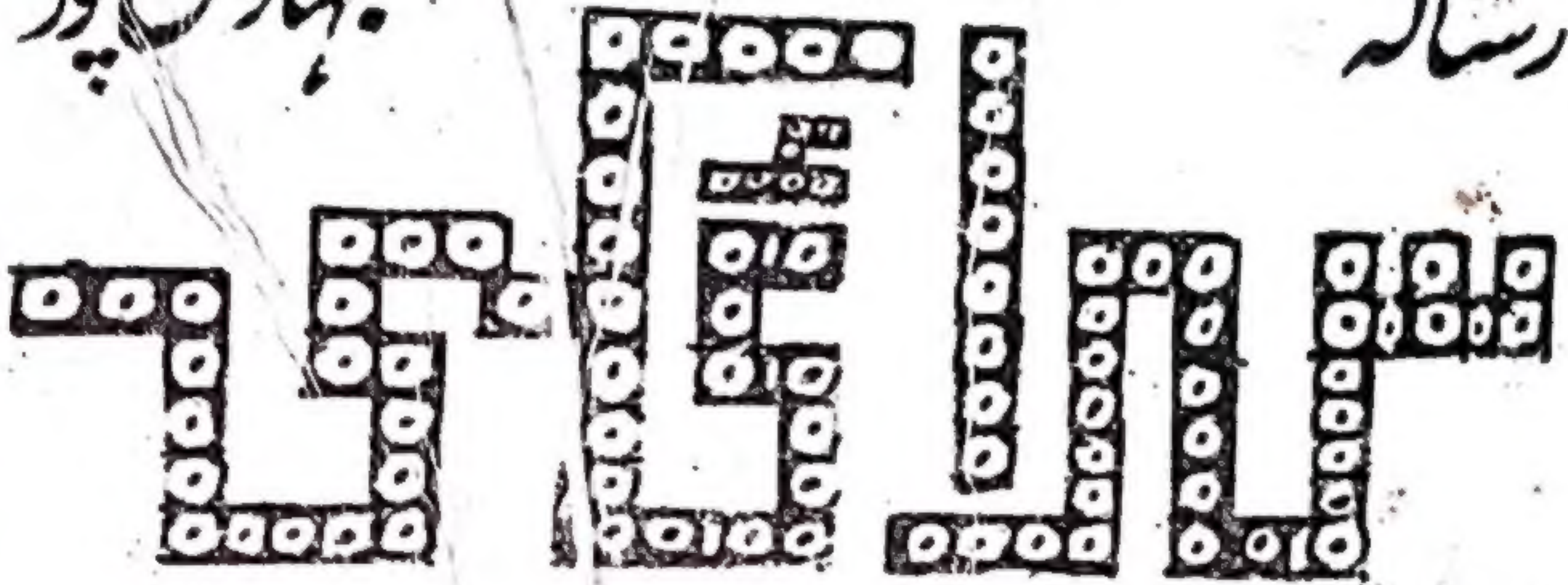
کہیں دا جیون بتک بنڈایس اوندی زاہد واہ بنڈارے

واہ، واہ عشق جنوں دی کارے

جودی خردی - جامع علم

بہاول پور

رسالہ

سرکاری ادبی مجلس بہاول پور

11